

Commodore plus/4 gépre, ára 250,— Ft.

A programok megrendelhetők az alábbi címen postai utánvétes szállításra: VORKER Kisszövetkezet Szoftver Részleg, 6701 Szeged, Pf. 711.

Új könyv:

— Iskolai oktatóprogramok készítése mikro-számítógépekre. A könyv a BASIC nyelv alapjait ismerő és oktatóprogramot írni szándékozóknak szól. A programkészítés és -alkalmazás didaktikai kérdései után olyan programrészleteket, modulokat közöl, melyekben a szöveget sajátja cserélve és összefűzve bárki könnyen készíthet oktatóprogramot. A példák több tantárgyra kiternek, ötleteket adnak a leendő programokhoz. Ára várhatóan kb. 200,— Ft. A korlátozott példányszámra tekintettel előrendelés lehetséges az alábbi címen: LSI Alkalmazástechnikai Tanácsadó Szolgálat, 1300 Budapest, Pf. 121.

DR. DEÁK LÁSZLÓ

Albertné Herbszt Mária:

MODERN NYELVÉSZET — ANYANYELVI OKTATÁS

Az anyanyelvi nevelés megújulási folyamatában jelentős hely illeti meg ezt a könyvet. Belesűrűsödött ugyanis az a tapasztalattömeg, mely az eltelt időben felhalmozódott, és helyet kapnak benne azok a tényezők, létező és várható nehézségek, amelyeket majd a közeli jövőben kell a magyar tanítóágnak megoldania. Ezeknek a feladatoknak a megoldásához nyújt jelentős segítséget a könyv, mert az elméleti ismeretek, konzekvenciák közérthető megfogalmazását nyomban követi az alsó tagozatos anyanyelvi nevelés tantárgypedagógiai tanulságainak a taglálása. Ennek a fejtegetéssorozatnak a megfogalmazását az *Anyanyelvünk* tankönyvcslád nem kis vitát kavart megjelenése és használata tette lehetővé, szükségessé.

A kötet anyaga jelentős. Magába foglalja a problémakör szorosan vett szaktárgyi, szaktudományi vonatkozásait („*Egy új magyar nyelvtan felé*”, *A modern nyelvtudomány*), de ugyancsak közérthetően és hasznosítható formában beszél a modern nyelvtudomány interdiszciplináris kapcsolatairól (79—126. l.), majd befejezésül Szövegten címen taglalja a nem túl régi szakterület elméleti és módszertani kérdéseit (125—184.). A szakkérdések tárgyalása igen célszerűen történik. Azzal ugyanis, hogy nem megfellebbezhetetlen megállapításokkal operál, hanem a megállapításokat, az ellentétes tartalmú véleményeket egymással ütköztetve tárgyalja, segítséget nyújt a tanítónak ahhoz, hogy maga is kialakítsa a témára, problémára vonatkozó elképzelését, majd véleményét. A tények és megállapítások mellett a tárgykörrel való ismerkedés módozataira is számos információval szolgál. Ez

a megoldás sokat segít abban, hogy a téma részleteivel ismerkedőben bizalmat ébresszen a megújuló tudományág kiérlelt eredményei iránt. Nagy erénye a munkának, hogy a viszonylag bonyolult kérdéskörök lényegét szinte tapinthatóvá teszi. (Vö. *Generatív grammatika* 63—78. l.) Meggyőzően érzékelteti, hogy a nyelvtudomány pillanatnyi fejlődési korszakában igen nehéz lenne valamely alapvető irányzat híveként korszerű anyanyelvi nevelést végezni. A *Nyelvészeti eklektizmus?* alcíműben benne van a kétség, de a lehetséges megoldás is: „Az eklektizmus szó ebben az összefüggésben a különféle nyelvészeti irányzatok azon eredményeinek integrálását jelentti, amelyek idegenek a hagyományos grammatikai rendszerzéstől, és így elméleti következetlenséghez vezethetnek” (18. l.) Valójában azonban nem ez történik, hanem „... a megújított magyar grammatika csakis hasznára lehet az anyanyelvi oktatás ügyének ...”, mivel „... a ... nyelvészeti irányzatok eredményei között találunk olyanokat, amelyeknek a magyar grammatikai rendszerbe való beépítése nagy haszonnal jár...” (Uo.) Összefoglalóan pedig megállapítja: „Az anyanyelvi oktatás eredményessége érdekében tehát egy hagyományos nyelvtanra épül, de azt kitágító, modern nyelvi szemléletet adó nyelvtant kell tanítanunk.” (Uo.) A megújulásban fellelhető a megismerés természetes útja, menete. Ez is jelentős eredmény a munkának, hiszen nem veti el a sulykot, hanem a tanító számára is értelmezhető módon mutatja be a változás megismerésének és feldolgozhatóságának a folyamatát, amelyben megszülethetik az a nyelvi szemlélet, melynek birtokában korszerű nevelőmunka végezhető, és a munkáltató tankönyvek háthatós eszközként alkalmazhatók.

A könyvnek tehát ez az egyik síkja, alapvetően fontos vonulata. A fogalmi apparátus egyéges, használata következetes. A legfontosabb kategóriákat részletesen magyarázza, és a rendszerben elfoglalt helyüket is kijelöli. Az alkotás másik vonulata a tanítói tevékenység mindennapjaihoz nyújt gyakorlati segítséget. A két tényező összekapcsolása kézenfekvő, s ennek következtében jól hasznosítható. Az elméleti alapozás után ugyanis a következtetés gyakorlati megvalósításának mikéntjét fejtí ki, azaz magyarázza, hogy a tudományos szinten megfogalmazott törvény, szabályszerűség hogyan realizálható az alsó tagozatos anyanyelvi nevelés rendszerében.

Ebből a szempontból igen tanulságos többek között a strukturalizmusnak és az alsó tagozatos munkában hasznosítható következtetéseinek bemutatása. Az említett nyelvészeti áramlatnak természetesen csak a kvintesszenciája építhető be a nevelési folyamatba. Ennek megoldását Nagy J. József negyedik osztályos *Anyanyelvünk* című tankönyve alapján mutatja be, felhasználva a szerző tankönyvhöz készített Utmutatóját is.

Azonban nemcsak a folyamat bemutatására vállalkozik Albertné H. M., hanem az ott tapasztalható ellentmondás korrekcióját is magára vállalja. (Nagy J. József a javaslatot elfogadta, és annak megfelelően alakította át az alsós tankönyv vonatkozó részét.) Ez az egyetlen példa is meggyőzően bizonyítja, hogy az anyanyelvi nevelés állandóan változó folyamat kell hogy legyen, ha korszerűségét valóban meg akarja őrizni.

Hasonlóan szép és meggyőző a transzformációval kapcsolatban választott alsó tagozatos eljárások, megoldások bemutatása is. Megmagyarázza a szerző, hogyan lehet a még igen elvont megállapításokat is az alsósokkal végzett munkafolyamatok vezérlő elvéül használni, természetesen csak jelentős módosításokkal, a körülményekhez és életkorhoz történő igazítással.

A modern nyelvtudomány interdiszciplináris kapcsolatai című fejezet megállapításai is igen jól szolgálják az alsó tagozatos nyelvi nevelés ügyét. Mind a szemiotikai, mind a kommunikációelméleti, mind pedig a pszicholingvisztikai konzekvenciák applikálása szép és jól hasznosítható. Külön értéke ennek a résznek a 6—10 éves gyermekek nyelvének jellemzése a legújabb kutatási eredmények felhasználásával. Ehhez kapcsolódik az etnolingvisztika, a szociolingvisztika jellemzése a matematikai nyelvészet értelmezésé-

vel együtt. Ennek feltárása fontos elméleti alap az anyanyelvi nevelés cél- és feladatrendszerének megvalósításához, az egyes részmozzanatok rendeltetésszerű értelmezéséhez. Ezek a tényezők mintegy átfogják a korábban említetteket, és folyamattá érlelik azokat. A két nagyobb részre bontás egyben az összefüggés mélyítését is szolgálja.

A szövegtag taglalása terjedelmében is jelzi annak fontosságát. A fontosabb kategóriák pontos értelmezése, a köztük lévő viszonyok feltárása valóban hatásos szemléletalkító tényező. A szövegelemzés szempontjainak rendezett összefoglalása jelentős segítséget nyújt a tanítói munkához, ugyanis tisztázódik a szépirodalmi és az ismerettartalmú szövegek elemzésének, feltárásának mikéntje is.

A szerző tehát nagyon fontos tartozást teljesített, hiszen az új tankönyvcsalád igazán eredményes használatához elméleti háttérrel rajzolt, és remek példákat mutatott be az elméleti ismeretek gyakorlatba való átültetésére is. Az elmélettől a gyakorlatig ad kulcsot a gyakorlat szakemberének, a tanítónak a kezébe.

Tankönyvkiadó, 1987. 198.

DR. FARKAS FERENC

Szerzőink, munkatársaink figyelmébe!

Tisztelettel kérjük szerzőinket, hogy kézírataikat a *szerkesztőség címére* küldjék: 6701 Szeged, Április 4. útja 6. Csak *gépelt, 12—14 lapnál* nem nagyobb terjedelmű kéziratokat fogadunk el. A kézirat *első és második* példányát kérjük, *kettes sortávolsággal* gépelt formában, *normál géppapírra, a gépelési hibák gondos kijavításával*. Tüntessék fel pontosan a használt szakirodalmat is (szerző, cím, hely, kiadó, lapszám). Külön lapra írják föl *irányítószámot, lakcímüket, beosztásukat és személyi számukat is*, mert enélkül tiszteletdíjat nem utalhatunk ki. A már nálunk levő tanulmányok szerzőitől is ezt kérjük. Egyúttal felhívjuk szerzőink figyelmét arra is, *másodközlésre* nem vállalkozunk, hozzánk küldött írásaikat más folyóiratoknál nem publikálhatják. Szerkesztőségünknel is érvényes az az általános gyakorlat, *hogy kéziratot nem őrzünk meg, és nem is küldünk vissza.*

